NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV
patrimonium
pro futuro
2026

patrimonium pro futuro

Památky jsou součástí našeho každodenního života. Mnohdy je mijíme bez většího povšimnutí, jindy se stávají místem, kam se vracíme, které obdivujeme nebo o jehož budoucnosti vedeme živé diskuse. To svědčí o tom, že nám na kulturním dědictví záleží a nevnímáme jej jako samozřejmost. Za každou citlivě obnovenou stavbou, restaurovaným uměleckým dílem, významným archeologickým objevem nebo novým způsobem zpřístupnění památky stojí konkrétní lidé. Odborníci, vlastníci, řemeslníci, restaurátoři, dobrovolníci i celé komunity, které spojuje odpovědnost za zachování hodnot.

Právě lidem, kteří za těmito výjimečnými počiny stojí, jsou určeny ceny Národního památkového ústavu *Patrimonium pro futuro*. Letos již potřinácté oceňují projekty, které ukazují, že kvalitní péče o památky má smysl.

Děkuji všem, kteří svým úsilím pomáhají zachovávat naše kulturní dědictví pro další generace.

Ing. arch. Naďa Goryczková
generální ředitelka NPÚ

Ocenění je uděleno v kategoriích:

obnova památky 4
restaurování památky 10
objev, nález roku 15
prezentace a popularizace 20
záchrana památky 26
příkladná správa památky 31
osobnost památkové péče 33

cena veřejnosti Památky děkují
cena generální ředitelky NPÚ

obnova památky

Strojní cihelna v Boubíně
Nominace: majitel cihelny Ing. Miroslav Boček
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Interiér Domu kultury v Ostrově
Nominace: město Ostrov, zastoupené starostou Bc. Pavlem Čekanem
Za Karlovarský kraj nominuje ÚOP v Lokti

Dlouhá jízda, růžová zahrada a sala terrena na zámku Děčín
Nominace: statutární město Děčín, zastoupené primátorem Ing. Jiřím Andělem, a projektanti obnovy Ing. arch. Tomáš Efler a Ing. arch. Jaroslav Svěrek
Za Ústecký kraj nominuje ÚOP v Ústí nad Labem

Vila Františka Grossmanna v Ostravě
Nominace: statutární město Ostrava, zastoupené primátorem Mgr. Janem Dohnalem a náměstkem Ing. Břetislavem Rigerem, a společnost Černá louka
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

Ostrov s Čínským pavilonem v Podzámecké zahradě v Kroměříži
Nominace: Arcibiskupství olomoucké, zastoupené Ing. arch. Šárkou Brantalovou a Ing. Petrem Horákem
Nominuje generální ředitelství v Praze

širší nominace

Kaple sv. Isidora v Kovárech

Hrobka Kolowrat-Krakowských v Hrobech u Tábora

Čerychova vila v České Skalici

Městská věž v Jevíčku

Dolní hřbitov ve Žďáru nad Sázavou

Krov a střecha radniční věže ve Znojmě

Čiperova vila ve Zlíně

Mauzoleum rodiny Langerových v Libině

Strojní cihelna v Boubíně

vlastník, investor: Ing. Miroslav Boček

Jedna z nejlépe dochovaných historických cihelen v ČR dlouhá léta chátrala a hrozila jí dokonce demolice. Zásadní obrat nastal po příchodu nového majitele, díky jehož odhodlání a iniciativě se daří jednotlivé objekty areálu postupně obnovovat; zachraňují se i dochované technologické prvky.

Stavební podoba areálu se utvářela především v první třetině 20. století, výroba cihel zde však probíhala od 18. století až do roku 1985. Po roce 1989 byla cihelna navrácena původnímu majiteli, zůstala však bez využití, postupně chátrala a hrozil její zánik. V roce 2021 se přesto stala kulturní památkou. Následně získala nového vlastníka, který v roce 2022 zahájil její systematickou záchranu.

Areál je mimořádně cenným dokladem tradiční cihlářské výroby menšího rozsahu. Dochovaly se zde všechny části provozu včetně strojního zařízení. Dodnes tak lze sledovat celý historický výrobní proces od těžby hlíny přes přípravu suroviny, lisování a sušení až k výpalu.

Obnova klade důraz na zachování autenticity a respekt k původnímu technologickému uspořádání cihelny. Jejím jádrem je dvoukomorová žárová pec s komínem, doplněná lisovnou, sušárnami a relikty těžebního a dopravního systému. Proběhla stabilizace konstrukcí, oprava krovu pece a nosných obvodových stěn, obnova pecí, komínu a strojovny; dochované strojní vybavení bylo vyčištěno. V roce 2025 se podařilo dokončit opravy krovu a střešního pláště strojovny i kolny-sušárny a obnovit fasády.

Zásadní je osobní přístup vlastníka, který obnovu provádí v součinnosti se státní památkovou péčí a financuje ji především z vlastních prostředků. Cennou technickou památku se díky tomu podařilo uchovat v autentické podobě i pro další generace.

Interiér Domu kultury v Ostrově

vlastník, investor: město Ostrov

V roce 2025 skončila zásadní etapa obnovy Domu kultury v Ostrově, jíž se završila dlouhodobá snaha města o záchranu a smysluplné využití jedné z nejvýznamnějších staveb regionu. Realizace, jež citlivě rehabilituje architekturu 50. let a zároveň ji adaptuje pro současné kulturní a kreativní využití, se zařadila mezi nejkomplexnější a nejkvalitnější renovace objektů socialistického realismu v ČR.

Dům kultury byl otevřen roku 1955 jako architektonická dominanta nového sídliště Jáchymovských dolů. Po desetiletích intenzivního provozu se jeho interiér dostal do značně opotřebeného stavu, zachoval si však vysokou míru autenticity i mimořádnou uměleckou výzdobu. Město Ostrov se proto rozhodlo interiér rehabilitovat a současně jej proměnit v moderní kulturní a kreativní centrum.

Renovace započala na podzim roku 2024 a předcházely jí podrobné restaurátorské a stavebněhistorické průzkumy. Obnova průběžně reagovala na nová zjištění, výjimečný byl rozsah restaurátorských zásahů, důsledný respekt k původnímu výrazu i vysoká míra dochovaných uměleckých prvků – od štukové výzdoby a malby na skle přes nástěnné obrazy až po unikátní skleněné lustry z Kamenického Šenova. Proběhlo také náročné restaurování dřevěných dýhovaných soklů, byla obnovena původní barevnost interiérů včetně zlacení a repasovány stovky světelných prvků. Zároveň byl objekt doplněn o moderní technologie – nové ozvučení, osvětlení, scénickou techniku, nahrávací studio či digitalizované kino.

Město Ostrov zajistilo financování, koordinovalo všechny profesní týmy a zasadilo se o maximální zachování originálních prvků. Příkladný je jeho aktivní přístup, respekt k památkovým hodnotám, dlouhodobá příprava i důraz na kvalitu celé realizace.

Dlouhá jízda, růžová zahrada a sala terrena na zámku Děčín

vlastník, investor: statutární město Děčín

V roce 2025 se završila obnova tří významných částí zámeckého areálu v Děčíně. Celková rehabilitace Dlouhé jízdy, růžové zahrady a saly terreny vyniká svou komplexností – byla řešena jako jeden funkční a kompoziční celek a respektovala původní thunovský stavební záměr.

K děčínskému zámku návštěvníky přivádí téměř 300 metrů dlouhá komunikace lemovaná arkádovými zdmi, zvaná Dlouhá jízda. Tato cesta vybudovaná v třetí čtvrtině 17. století byla dlouhodobě v havarijním stavu, když však začalo hrozit zřícení několika arkád, bylo nutné situaci bezodkladně řešit. V návaznosti na obnovu Dlouhé jízdy pak vznikl projekt obnovy růžové zahrady se salou terrenou. Úprava dotčených částí areálu zámku zahrnovala terénní výzkum i restaurátorské práce.

V případě Dlouhé jízdy byly obnoveny ohradní arkádové zdi s bosovaným kamenným obkladem, restaurováním prošla Dolní brána s pilastry, boční Křížová brána i Horní zámecká brána. Do své původní polohy v ose Dolní brány se navrátila výklenková kaple. Dále byly obnoveny pískovcové chodníky a vozovka byla nově vydlážděna.

V růžové zahradě, jejíž aktuální podoba z druhé třetiny 20. století byla již zcela dožilá, proběhla komplexní rekonstrukce kompozice, která vycházela z úprav realizovaných za posledních Thunů koncem 19. století. Byl upraven horní parter, restaurovány kamenosochařské prvky, doplněn mobiliář a vysazeny růže, včetně historických odrůd. U saly terreny byla obnovena střecha a fasády a restaurována fresková výmalba hlavního sálu z roku 1678. Po více než půlstoletí se tak této části zámeckého areálu navrátila důstojná podoba a prostory mohou být celoročně otevřeny veřejnosti.

Vila Františka Grossmanna v Ostravě

vlastník, investor: město Ostrava

V roce 2025 byla dokončena komplexní obnova prvorepublikové vily významného ostravského stavitele Františka Grossmanna. Statutární město Ostrava pečlivě plánovalo nejen přípravu a realizaci obnovy, ale také následné smysluplné využití objektu.

Příměstská vila z let 1923–1924 je ukázkou dekorativismu. Ve 40. letech byl interiér upraven na byty, později se zde nacházela mateřská škola. Stav budovy se postupně zhoršoval – do interiéru masivně zatékalo, a došlo tak k vážnému poškození některých povrchů a rozšíření dřevomorky. Přes neutěšený stav si však vila uchovala mnoho cenných konstrukcí a prvků. Statutární město Ostrava dlouhodobě připravovalo náročnou rekonstrukci, již v roce 2009 byl proto zpracován stavebněhistorický průzkum.

V rámci rekonstrukce byly obnoveny původní dispozice, elektromagnetickým zářením byl sanován výskyt dřevokazné houby a celý objekt byl nově zastřešen. Výrazná pozornost byla věnována fasádám se škrábanou minerální omítkou. V ústřední hale bylo obnoveno dvouramenné schodiště z dubového masivu, původní bylo odstraněno při úpravách ve 40. letech. Podle objevených zlomků tapet byly vyrobeny kopie pro část místností. Restaurovaly se kazetové a štukové stropy, parketové podlahy, dřevěné obklady stěn i dochovaný vestavěný nábytek. Díky historickým fotografiím mohly být doplněny vitráže i detaily interiérů, okna a dveře byly repasovány.

Obnovou prošla také zahrada, v níž byly veškeré technické, výtvarné i vegetační prvky obnoveny podle dobové dokumentace. Dlouhodobá příprava obnovy Grossmannovy vily se zúročila v příkladném průběhu prací, vila je dnes využívána na pomezí instalovaného objektu a komerčního pronájmu.

Ostrov s Čínským pavilonem v Podzámecké zahradě v Kroměříži

vlastník, investor: Arcibiskupství olomoucké

V roce 2025 se v Podzámecké zahradě v Kroměříži završila obnova ostrova s Čínským pavilonem, která se připravovala a postupně realizovala od roku 2007. Komplexní zásah zahrnující jak stavební a uměleckořemeslnou, tak vegetační složku byl připraven na základě řady specializovaných průzkumů a expertiz a svou kvalitou vyniká i v mezinárodním kontextu.

Ostrov s Čínským pavilonem se před obnovou nacházel již v kritickém stavu. Břehy se rozpadaly, a docházelo tak k posunům v základech stavby i poškození nadzemních konstrukcí, vegetace odumírala. Národní památkový ústav, v jehož správě se památka v té době nacházela, proto zahájil obnovu, která měla této části zahrady navrátit podobu z druhé poloviny 19. století, zachycenou na dobových fotografiích. V roce 2007 byl zpracován restaurátorský průzkum pavilonu, později vznikl i operativní průzkum a dokumentace. V letech 2009–2015 proběhla stabilizace břehů ostrova, na niž navázalo statické zajištění základů pavilonu. Další fázi prací realizoval od května 2024 již nový vlastník, Arcibiskupství olomoucké. Pavilonu se vrátila původní barevnost, mj. proběhlo doplnění původní malířské výzdoby podhledů, která se dochovala jen ve fragmentech. Na jaře 2025 se projekt završil obnovou vegetace na ostrově.

Obnovu dlouhodobě podporoval spolek Czech National Trust, který na záchranu pavilonu vyhlásil veřejnou sbírku. Díky osobnímu nasazení pracovníků stavebního oddělení Arcibiskupství olomouckého Ing. arch. Šárky Brantalové a Ing. Petra Horáka mohly práce proběhnout v nadstandardním rozsahu.

restaurování památky

Nástropní malba v tanečním sále Colloredo-Mansfeldského paláce v Praze
Nominace: ak. mal. a rest. Tomáš Berger a kolektiv, Ing. Vít Mlázovský a Ing. Zdeněk Rieger
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

Pozdně gotické obrazy z kostela Nanebevzetí Panny Marie v Chorušicích
Nominace: Biskupství litoměřické, odbor památkové péče, a Akademie výtvarných umění v Praze, ateliér restaurování malby a polychromované plastiky
Za Středočeský kraj nominuje ÚOP středních Čech v Praze

Vitráže v kostele Božího Těla a sv. Ducha ve Slavonicích
Nominace: město Slavonice, zastoupené starostou Ing. Hynkem Blažkem, a restaurátorka Monika Zborníková Vintrová
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Archa z arciděkanské kaple v Chrudimi
Nominace: akad. mal. Hana Vítová
Za Pardubický kraj nominuje ÚOP v Pardubicích

širší nominace

Sochy sv. Petra a Pavla v Přibyslavi

Soubor tří obrazů s námětem Darování privilegií mikulovské kapitule Josefem II.

Nástěnné malby v kostele sv. Antonína Paduánského v Lichnově-Dubnici

Nástropní malba v tanečním sále Colloredo-Mansfeldského paláce v Praze

vlastník, investor: Galerie hlavního města Prahy

Restaurování monumentální fresky „Olympští bohové a pád Titánů – Apoteóza císaře Karla VI. jako vítěze nad Turky“ v tanečním sále významného pražského paláce představuje vrcholný odborný zásah, který odhalil dosud skryté kvality barokního díla. Díky precizní práci restaurátorů a moderním metodám byla zachráněna ojedinělá autorská vrstva včetně unikátních detailů v pastelu.

Srdcem Colloredo-Mansfeldského paláce je velkolepý oválný taneční sál, jehož klenbu zdobí monumentální freska s motivem Olympanů vítězících nad Titány. Toto dílo vytvořili v roce 1736 italští umělci Pietro Scotti a Giovanni Battista Zaist na ploše přesahující 140 m².

Od roku 2010, kdy objekt převzala Galerie hlavního města Prahy, probíhaly intenzivní přípravy na záchranu fresky i krovu nad sálem, neboť se nacházely v havarijním stavu. Samotné restaurování, které v roce 2025 dokončil tým Tomáše Bergera, bylo mimořádně náročné z hlediska technického zajištění i metodiky. Práce musely být úzce koordinovány s obnovou krovu, během níž byl stav stropní konstrukce nepřetržitě monitorován.

Restaurátorský průzkum odhalil pod vrstvami nečistot a depozitů původní autorské zásahy provedené v pastelu, což je v kontextu středoevropského baroka jev zcela ojedinělý. Restaurátoři proto zvolili vysoce individuální přístup k čištění a fixaci barevných vrstev, kombinující tradiční postupy s moderními technologiemi. Finální retuše byly provedeny s maximální uměřeností, aby vynikla autentická malba. Výsledek restaurování, plně financovaného Galerií hlavního města Prahy, tak výjimečnému stropu navrátil jeho noblesu.

Pozdně gotické obrazy z kostela Nanebevzetí Panny Marie v Chorušicích

vlastník, investor: Římskokatolická farnost – děkanství Chorušice

Restaurování vzácných deskových obrazů sv. Jiří a sv. Václava z roku 1501 zachránilo unikátní památku českého pozdně gotického malířství. Odborný zásah restaurátorů s využitím moderních technologií stabilizoval stav děl a zároveň úspěšně zachoval jejich autenticitu.

Restaurování bylo vyvoláno havarijním stavem obrazu sv. Jiří, který v červenci 2021 v důsledku degradace dřeva samovolně spadl ze stěny kostela ve Mšeně a vážně se poškodil. Obrazy, původně tvořící křídla oltářní archy, byly v minulosti neodborně upravovány druhotnými svlaky, což vedlo k praskání dřevěných desek složených ze tří prken.

Restaurátorský zásah probíhal v letech 2022–2025 na Akademii výtvarných umění v Praze pod vedením Adama Pokorného a Markéty Pavlíkové. Studentský tým využil špičkové technologie, včetně ošetření v dusíkové atmosféře proti červotoči a detailních analýz typu infračervené reflektografie. Unikátnost postupu spočívala v metodě tasselatury, kdy byly chybějící části dřeva citlivě doplněny drobnými špalíčky, čímž se minimalizovaly ztráty originální hmoty. Malba provedená mastnou temperou či olejem byla očištěna od nevhodných druhotných zásahů, zejména hliníkových náhrad stříbra, a následně retušována. Namísto rizikové parketáže bylo zpevnění vyřešeno osazením do nových rámů.

Celá akce byla financována farností Chorušice za přispění soukromého sponzora a koordinována Biskupstvím litoměřickým. Výsledek nejen navrátil dílům jejich estetickou celistvost, ale také uchoval cenný doklad českého malířství, který svou kvalitou a datací předchází i tvorbě Mistra Litoměřického oltáře.

Vitráže v kostele Božího Těla a sv. Ducha ve Slavonicích

vlastník, investor: město Slavonice

Příkladná obnova souboru secesních a postsecesních vitráží zachránila unikátní umělecké dílo v pohraničním poutním kostele. Díky spojení precizní práce restaurátorů a mimořádného nasazení vedení malého města se podařilo zvrátit havarijní stav oken a vrátit památce její autenticitu a duchovní hloubku.

Pozdně gotický kostel Božího Těla a sv. Ducha, v 19. století novogoticky upravený, představuje regionálně významné duchovní centrum s mezinárodním přesahem. Jeho uměleckou hodnotu zásadně určuje soubor deseti figurálních vitráží z let 1905–1931, které zhotovily renomované dílny GTA Innsbruck a Glasmalerei Franz Götzer z Vídně. Tato okna jsou provedena klasickou technikou vkládání skla do olověných profilů. Před zahájením prací byl stav vitráží havarijní; olověná osnova byla zkřehlá, což vedlo k deformacím a vypadávání skleněných tabulek. Destrukci prohloubil vandalismus, dlouhodobá vlhkost a degradace dřevěných i kovových rámů.

Náročné restaurování zahrnovalo podrobnou dokumentaci, demontáž a následné dílenské práce, během nichž byly vitráže rozebrány, očištěny a chybějící části odborně doplněny. Restaurátoři vypracovali studie chybějících partií, provedli malbu nových tabulek s následným žárovým výpalem a fixovali narušenou původní sklomalbu. Celý soubor byl osazen do nové olověné sítě a navrácen do opravených konstrukcí. Výsledek vyniká vysokou mírou autenticity, nové doplňky jsou při detailním pohledu rozlišitelné, avšak v celku působí harmonicky a nerušivě. Akce je příkladem mimořádného nasazení vedení města, které i přes své omezené možnosti dokázalo iniciovat a financovat technologicky náročnou obnovu.

Archa z arciděkanské kaple v Chrudimi

vlastník, investor: Římskokatolická farnost – arciděkanství Chrudim

Mimořádné restaurování pod vedením akademické malířky Hany Vítové zachránilo pozdně gotickou archu z kostela sv. Kateřiny. Odborný zásah, financovaný ze soukromého daru, odhalil původní autorskou podkresbu a unikátní barevnost vratislavské dílny sochaře Jakoba Beinharta.

Trojdílná archa s motivem Korunování Panny Marie představuje mimořádně hodnotné dílo křesťanského umění, datované do roku 1505. Komplexní restaurování v letech 2022–2025 bylo podmíněno havarijním stavem památky – konstrukce byla rozvolněná a dřevokazný hmyz lokálně proměnil dřevo v rozpadající se strukturu. Také povrchové úpravy vykazovaly četné ztráty.

Přípravná fáze zahrnovala detailní průzkumy a chemickotechnologické analýzy, snímkování pomocí infračervené reflektografie odhalilo původní autorskou podkresbu. Zásadním nálezem byl malovaný letopočet 1505 na zadních deskách, potvrzující přesnou dataci. Restaurátorský proces se zaměřil na stabilizaci hmoty a návrat k autentické barevnosti. Dřevo bylo insekticidně ošetřeno a zpevněno syntetickou pryskyřicí, konstrukce byla vyrovnána a vyztužena.

Obnova spočívala v citlivém snímání sekundárních vrstev a čištění. Na řezbářském reliéfu se podařilo odkrýt původní inkarnáty a barvy oděvů, odhalit původní stříbření s lazurami a byla provedena náročná rehabilitace tmavě modrého šatu Panny Marie. U postav apoštolů i světice byla odkryta původní „zlatá“ barva vlasů, odpovídající středověkému úzu.

Díky kvalitně provedenému zásahu získala archa zpět původní autorskou modelaci řezeb a intenzitu barev. Výjimečnost celého počinu podtrhuje fakt, že obnova byla financována ze soukromého daru člena farnosti.

objev, nález roku

Určení doby založení hradu Loket
Nominace: vedoucí archeologického výzkumu Mgr. Filip Prekop a zpracovatelka analýz Ing. Veronika Brychová, Ph.D.
Za Karlovarský kraj nominuje ÚOP v Lokti

Nástěnné malby v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie v Horní Řasnici
Nominace: obec Horní Řasnice, zastoupená starostou Radkem Halounem, Spolek pro obnovu kostela v Horní Řasnici, zastoupený Věrou Honysovou, a restaurátor Mgr. Jiří Bláha, DiS.
Za Liberecký kraj nominuje ÚOP v Liberci

Raně gotický dům ve Veselé ulici v Brně
Nominace: Muzeum města Brna, zastoupené ředitelem Mgr. Zbyňkem Šolcem a vedoucím archeologického výzkumu Mgr. Alešem Navrátilem, Ph.D., a Archaia Brno, z. ú., zastoupená archeologem Mgr. Antonínem Zůbkem, Ph.D.
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Zaniklá středověká ves u Hradeckého předměstí v Opavě
Nominace: Archaia Brno, z. ú., zastoupená vedoucí archeologického výzkumu Bc. Martinou Maršíčkovou
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

Určení doby založení hradu Loket

vlastník: město Loket
investor: Hrad Loket, z. ú.

V roce 2025 proběhl na hradě Loket záchranný archeologický výzkum, díky kterému se podařilo zpřesnit dobu založení hradu – jeho počátky sahají až do přelomu 11. a 12. století. Zásadní roli sehrálo využití unikátní metody analýzy lipidů ze středověké keramiky. Místo objevu se díky správě hradu podařilo zachovat, i v budoucnu tak lze navázat na dosažená poznání.

Založení kamenného hradu dosud nebylo archeologicky jednoznačně doloženo, přestože řada indicií již dříve naznačovala starší původ, než uváděla dosavadní literatura. Výzkum vyvolaný stavebními zásahy, které souvisely s realizací kulturního a kreativního centra v interiéru hradu, odhalil nejstarší stavební fázi hlavní kamenné hradby a doklady její mladší přestavby. K určení doby vzniku byla využita unikátní metoda extrakce a následného radiouhlíkového datování lipidů ze zbytků potravin zachovaných v jádru keramických nádob. Tato metoda zde byla poprvé aplikována na středověký střepový materiál.

Klíčovým výsledkem je posun datování počátků hradu Loket přibližně o sto let dále do minulosti, na přelom 11. a 12. století. Můžeme jej tak po boku chebského hradu nebo Přimdy na Tachovsku řadit k nejstarším kamenným hradům na dnešním českém území.

Vedoucím výzkumu a zároveň hlavním terénním pracovníkem byl archeolog loketského pracoviště NPÚ Mgr. Filip Prekop, který se dlouhodobě věnuje historii regionu i samotného hradu Loket. Na rozvoji a praktické aplikaci metody analýzy lipidů se zásadně podílela Ing. Veronika Brychová, Ph.D., z České radiouhlíkové laboratoře, jež koordinovala odběr vzorků a zajišťovala jejich zpracování a vyhodnocení.

Nástěnné malby v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie v Horní Řasnici

vlastník, investor: obec Horní Řasnice

Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie v Horní Řasnici je postupně obnovován společným úsilím obce a místního spolku. V souvislosti s restaurováním bočního oltáře proběhl v jeho interiéru sondážní průzkum, který v lodi odhalil mimořádně cenné malby z počátku 17. století.

V jádru středověký kostel byl mnohokrát upravován, současná výmalba interiéru pochází z roku 1911. V letech 2023–2025 probíhalo restaurování bočního oltáře sv. Jana Nepomuckého a při této příležitosti se naskytla možnost opravit vážně poškozené omítky v jeho okolí. Orientační restaurátorský průzkum výmalby odhalil, že zatímco presbytář byl v minulosti výrazně upraven, v lodi byla nová výmalba provedena přímo na starší – pravděpodobně renesanční – malbu.

Mimořádně cenné malby byly odhaleny na severovýchodní stěně lodi po stranách vítězného oblouku. Malba vpravo představuje Stvoření Adama a Evy, na levé straně je zachycen Poslední soud. Oba výjevy pocházejí pravděpodobně z počátku 17. století. Předlohou pro malbu Stvoření mohla být rytina Johanna Sadelera podle kresby Maertena de Vos.

Malba Stvoření byla před návratem bočního oltáře zdokumentována, zafixována a zakryta slabě pojenou hlinkovou barvou, na níž byla rekonstruována modrá šrafura, čímž došlo k propojení s okolní výmalbou. Vyobrazení Posledního soudu zůstalo zatím odkryté.

K mimořádnému objevu mohlo dojít díky dlouholeté činnosti Spolku pro obnovu kostela v Horní Řasnici, který shání dotační prostředky na obnovu kostela a pořádá zde také řadu kulturních akcí, a obci Horní Řasnici, jež se na financování obnovy významně podílí. Průzkum výmalby prováděl restaurátor Mgr. Jiří Bláha, DiS.

Raně gotický dům ve Veselé ulici v Brně

vlastník: statutární město Brno
investor: Brněnské komunikace, a. s.

V souvislosti s výstavbou Janáčkova kulturního centra v Brně proběhl záchranný archeologický výzkum, během kterého bylo odhaleno torzo raně gotického měšťanského domu z poloviny 13. století. Tento mimořádný objev významně rozšiřuje naše poznání nejstarší městské architektury v českých zemích.

K odkrytí stavby došlo v rámci rozsáhlého archeologického výzkumu, jemuž předcházela systematická příprava směřující k detailnímu poznání území. Přesto byl nález jedné z nejstarších staveb v dané lokalitě překvapením. Dochované torzo představuje zadní část měšťanského domu – tzv. komoru, původně patrně patrovou, zděnou z kamene na maltu. Na ni navazovala dřevohliněná část obytného stavení, která je dnes patrná už jen v archeologických situacích. Vznik domu lze klást do doby kolem poloviny 13. století, což jej řadí k nejstarším archeologicky odkrytým zděným měšťanským stavbám na našem území.

Poznání počátků stavební podoby českých a moravských měst je obecně velmi obtížné, protože podstatná většina zástavby byla zhotovena ze dřeva a hlíny a zpravidla nebývá zachovaná. Zbytky domu tak v rámci historického jádra Brna představují zcela ojedinělý nález. Výjimečný je i rozsah dochované situace, bez výraznějšího narušení mladšími zásahy.

Odborný tým dokázal ve složité terénní situaci středověkého města odhalit, prozkoumat a kvalitně interpretovat jeden z nejzásadnějších nálezů měšťanské architektury 13. století, který se stane důležitým zdrojem vědeckého bádání k tomuto tématu. Současně probíhají kroky k zachování torza jako artefaktu s vysokou kulturně-historickou hodnotou.

Zaniklá středověká ves u Hradeckého předměstí v Opavě

investor: Ředitelství silnic a dálnic, s. p.

V souvislosti se stavbou jižního obchvatu města proběhl záchranný archeologický výzkum, při kterém byly odkryty pozůstatky dosud neznámé středověké vsi. Tento mimořádný objev umožnil lokalizovat jednu z osad zmiňovaných v královském privilegiu z roku 1224, čímž bylo zaplněno jedno z bílých míst v nejstarších dějinách města Opavy.

Archeologický výzkum probíhal od června 2024 do konce února 2025 mezi Hradeckou a Olomouckou ulicí. V prostoru zaniklé vsi byly prozkoumány pozůstatky obytných staveb, hospodářských objektů i části příkopu, který vymezoval prostor pro ustájení dobytka. Výjimečným nálezem se stala studna s kamenným věncem, hluboká přibližně pět metrů.

Z nálezů je dále unikátní kompletně dochovaná poutní lahev. Podobné exempláře, které se zachovaly celé, pocházejí například z Polska, z našeho území byly ale doposud známé pouze fragmenty. Zajímavé nálezy představují také šperky v podobě záušnic a náušnic nebo exempláře zbraní jako kůsa či kopí.

Objev zaniklé středověké vsi je na území Moravskoslezského kraje zcela ojedinělou událostí. Jeho přínos spočívá především v získání důležitých informací o charakteru pozemkového vlastnictví města Opavy v rané fázi jeho existence, kterých bylo doposud k dispozici velmi málo. Nález je významný i v kontextu historie českých zemí, neboť umožňuje lépe pochopit dynamiku jejich proměny v průběhu 13. století.

prezentace a popularizace

Televizní magazín Z metropole a jeho osvětový význam
Nominace: redaktorský tým magazínu Z metropole ve složení Petr Sojka, PhDr. Magdaléna Šulcová, Amálie Knotová a Dušan Šulc
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

Výstava Domy s pamětí. Dílo architekta Václava Girsy
Nominace: Severočeské muzeum v Liberci, zastoupené ředitelem Mgr. Jiřím Křížkem
Za Liberecký kraj nominuje ÚOP v Liberci

Webová databáze Archa Krkonoš a projekt Zachraňme paměť Krkonoš
Nominace: Paměť Krkonoš, z. ú., zastoupená ředitelkou Mgr. Evou Hrubou a RNDr. Pavlem Klimešem
Za Královéhradecký kraj nominuje ÚOP v Josefově

Projekt Venuše100
Nominace: Moravské zemské muzeum v Brně, zastoupené generálním ředitelem Mgr. Jiřím Mitáčkem, Ph.D., kurátor Mgr. Petr Kostrhun, Ph.D., a kurátor doc. Petr Neruda, Ph.D.
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Výstava a kniha Město na třech pahorcích. Středověká Olomouc pohledem archeologie
Nominace: Muzeum umění Olomouc / Arcidiecézní muzeum Olomouc, zastoupené ředitelem Mgr. Ondřejem Zatloukalem a kurátorkou Mgr. Janou Hrbáčovou
Za Olomoucký kraj nominuje ÚOP v Olomouci

širší nominace

Konverze panské sýpky ve Volyni na kulturní a kreativní centrum

Publikační projekt Sborník prací z historie a dějin umění

Výstava Lidové podmalby na skle severočeské sklářské oblasti v Oblastním muzeu v Ústí nad Labem

Televizní magazín Z metropole a jeho osvětový význam

Televizní magazín Z metropole je již po dvě desetiletí unikátní audiovizuální kronikou Prahy. Pořad České televize pod vedením Petra Sojky dlouhodobě popularizuje historii Prahy, péči o její památky a příběhy pražských obyvatel. Díky odborně fundovanému a lidskému přístupu, osobnímu nasazení a hlubokému vztahu jeho tvůrců k městu si vybudoval výjimečný respekt u veřejnosti i expertů.

Magazín Z metropole oslaví v roce 2026 dvacet let své existence. Pořad si získal výlučné postavení nejen díky své stabilní sledovanosti kolem 300 000 diváků, ale především pro hluboké a nadčasové pojetí dokumentace hlavního města ve všech jeho podobách. Věnuje se komplexnímu zmapování současného dění, historie, místopisu, architektury, památek, přírodních zajímavostí i drobných příběhů každodenního života pražských komunit.

Redaktoři dokázali vytvořit formát, který propojuje odborný výklad specialistů – historiků, památkářů či archeologů aj. – se vzpomínkami pamětníků. Reportáže s delší stopáží umožňují jít niterněji pod povrch témat, od velkých rekonstrukcí a staveb až po intimní sondy do takřka neznámých či zaniklých koutů města. Soustavná badatelská práce redaktorů zachraňuje znalosti, které by jinak mohly být zapomenuty.

Za téměř dvacet let vysílání vzniklo přes 3 100 původních reportáží a patnáct speciálů, které dnes slouží i jako vzdělávací materiál. Magazín Z metropole je respektovanou platformou, která v divácích po celé republice buduje hrdost na Prahu a pražské reálie a srozumitelně interpretuje složité procesy včetně památkové péče.

Výstava Domy s pamětí. Dílo architekta Václava Girsy

vlastník, investor: Liberecký kraj

Výstava k životnímu jubileu Václava Girsy představuje první souhrnnou retrospektivu jeho celoživotní tvorby. Expozice mapovala moderní metody konzervace architektury a popularizovala významné realizace a projekty české i evropské památkové péče, které tento uznávaný architekt a pedagog formoval a vedl více než čtyři dekády.

Výstava nabídla unikátní pohled na více než 40leté působení profesora Girsy v oblasti památkové péče. Architektonická koncepce Jiřího Žida propojila odbornou dokumentaci s působivými velkoformátovými fotografiemi Věroslava Škrabánka. Ty doplnily snímky z archivů Romana Kursy či Dagmar Michoinové, které retrospektivně přibližují procesy obnovy klíčových památek.

Plastický obraz umělcovy osobnosti dotvářely jeho vlastní kresby, které spolu s rodinnými fotografiemi ilustrují zázemí, z něhož vzešel jeho hluboký vztah ke stavebnímu řemeslu a architektuře. Výstava neopominula ani Girsovu pedagogickou činnost na Fakultě architektury ČVUT. Na přípravě se podílelo Národní technické muzeum v Praze a územní odborné pracoviště NPÚ v Liberci. Výstavu doprovodilo vydání odborného katalogu editovaného Petrem Volfem a doprovodné programy pro veřejnost a školy.

Význam Václava Girsy přesahuje hranice ČR. Je pětinásobným držitelem prestižního ocenění Europa Nostra, jako dlouholetý předseda Českého národního komitétu ICOMOS se aktivně angažoval v řadě domácích i mezinárodních kauz. Výstava tak nebyla pouze oslavou jednoho jubilea, ale především zhodnocením klíčové éry české památkové péče a prezentací moderních metod restaurování, které profesor Girsa pomáhal definovat a prosazovat.

Webová databáze Archa Krkonoš a projekt Zachraňme paměť Krkonoš

Archa Krkonoš představuje digitální most mezi minulostí a současností východních Krkonoš. Veřejně přístupná databáze, spravovaná neziskovou organizací Paměť Krkonoš, propojuje desetitisíce záznamů o lidech, domech, místech a událostech, čímž nahrazuje paměť zpřetrhanou poválečným odsunem místních obyvatel. Projekt pod vedením Pavla Klimeše a Evy Hrubé slouží odborníkům i laikům jako cenný zdroj poznání a hraje zásadní roli v zachování identity regionu.

Metodicky i obsahově výjimečná elektronická databáze Archa Krkonoš propojuje popisný a obrazový model historie východních Krkonoš. Databáze čerpá z matrik, kronik, soukromé korespondence i výpovědí pamětníků. Obrazová část zahrnuje rozsáhlý fond fotografií, pohlednic, historických plánů a map, které pro badatele i vlastníky představují v mnoha případech jediný zdroj informací o konkrétních lidech a stavbách. Údaje jsou opatřeny prameny a jejich editaci zajišťují registrovaní badatelé.

Základ obsahu tvoří výsledek celoživotní sběratelské činnosti RNDr. Pavla Klimeše, jejímž původním cílem byla fyzická záchrana mizejících stop života v regionu. Aby se shromážděný materiál stal veřejně přístupným a provázaným v širších souvislostech, založila skupina nadšenců zapsaný ústav Paměť Krkonoš. Naplňování Archy pokračuje i díky darům veřejnosti, pro niž se projekt stal inspirací k předávání dosud neznámých rodinných dokumentů.

Aktivity ústavu Paměť Krkonoš doplňuje provoz Dokumentačního centra, vzdělávací programy pro školy a publikační činnost. Díky trojjazyčné mutaci (čeština, němčina, polština) má projekt významný mezinárodní přesah.

Projekt Venuše100

vlastník, investor: Moravské zemské muzeum

Projekt organizovaný Moravským zemským muzeem představuje mimořádný počin v oblasti prezentace kulturního dědictví. Rozsáhlý cyklus akcí ke stému výročí nálezu světoznámé sošky propojil špičkovou vědu s atraktivním edukačním programem, čímž oslovil desítky tisíc návštěvníků a posílil národní identitu.

Prezentační a popularizační akce připomněla sté výročí objevu Věstonické venuše. Tato národní kulturní památka, nalezená 13. července 1925 týmem Karla Absolona, je nejstarším keramickým uměleckým předmětem vůbec a světovou ikonou oboru archeologie.

Stěžejním bodem projektu byla výstava Venuše100, která přinesla možnost spatřit originál sošky. Prezentaci doplnily fragmenty dalších venuší ze sbírek Moravského zemského muzea a nejnovější výsledky zkoumání pomocí mikro-CT. Projekt doprovodila rozsáhlá monografie, emise stříbrné mince ČNB a dokumentární film České televize. Program zahrnoval sérii akcí, včetně odborné mezinárodní konference, odhalení pamětní desky Karla Absolona v pavilonu Anthropos či komentovaných prohlídek v několika jazycích. Na hlavní projekt navázala výstava Mýtus Velké Bohyně, mapující venuše mladší doby kamenné a související luxusní keramiku moravského neolitu.

Projekt rezonoval v celostátních médiích a přilákal přes 30 000 návštěvníků. Mimořádně pozitivně je hodnocen způsob komunikace vůči školám a rodinám s dětmi, pro které byly připraveny interaktivní prvky a edukační dílny. Projekt Venuše100 se stal příkladem moderního muzejnictví, které dokáže propojit přísné nároky na ochranu památek s poutavým příběhem, jenž srozumitelně komunikuje hodnotu našeho kulturního bohatství široké veřejnosti i mezinárodní odborné komunitě.

Výstava a kniha Město na třech pahorcích. Středověká Olomouc pohledem archeologie

Výstava a doprovodná publikace Muzea umění Olomouc poprvé souhrnně představily archeologické dědictví středověké Olomouce od 6. do 16. století. Projekt unikátně propojil nálezy od 19. století s nejnovějšími výzkumy a nabídl ucelený pohled na formování jednoho z nejvýznamnějších center Moravy.

Výstava poprvé v historii prezentovala na jednom místě nejdůležitější hmotné památky města získané archeologickými výzkumy od 19. století až po současnost. Expozice vysvětlila historický význam tří klíčových návrší – Svatopetrského, Svatováclavského a Svatomichalského –, která hostila sídla přemyslovských knížat i první kamenné hrady. Pozornost byla věnována také počátkům olomouckého biskupství a zaniklé sakrální architektuře.

Prostřednictvím 290 exponátů si návštěvníci mohli vytvořit plastickou představu o každodennosti obyvatel středověkého města. Představeny byly předměty související s bydlením, odíváním, obchodem, řemesly i vojenstvím, stejně jako doklady víry a vzdělanosti. Projekt úspěšně propojil archeologické, historické a uměnovědné perspektivy, což ocenilo přes 7 000 návštěvníků. Doprovodná odborná publikace obsahuje vedle katalogu studie věnované vývoji města či dějinám archeologického bádání.

Výstavu doprovázel bohatý program, včetně komentovaných prohlídek, přednášek, programů pro školy a unikátní projekce zrestaurovaného dokumentu o archeologickém výzkumu v místě Prioru, který byl poznamenán zásahy tehdejšího komunistického režimu. Projekt úspěšně zpřístupnil skryté kulturní dědictví a s vysokou odbornou i estetickou úrovní interpretoval středověké dějiny Olomouce v širším evropském kontextu.

záchrana památky

Zámek ve Zvěstově
Nominace: obec Zvěstov, zastoupená starostou Karlem Babickým, projektanti Ing. Miroslav Fuchs a Ing. arch. Richard Cibik
Za Středočeský kraj nominuje ÚOP středních Čech v Praze

Historický dům v Kraslicích
Nominace: Spolek přátel města Kraslice, zastoupený předsedou Otakarem Mikou
Za Karlovarský kraj nominuje ÚOP v Lokti

Dva oltářní obrazy v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Žatci
Nominace: MUDr. Tomáš Koudelka
Za Ústecký kraj nominuje ÚOP v Ústí nad Labem

Socha Ukřižování v Dyjákovičkách
Nominace: obec Dyjákovičky, zastoupená starostou Ing. Miroslavem Pavlačkou, a restaurátor MgA. René Vlasák
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Zámek ve Zvěstově

vlastník, investor: obec Zvěstov

Těžce poškozený zámek se dlouhá léta nacházel na pokraji zániku. Obrat přišel v roce 2016, kdy jej získala do svého vlastnictví obec. Díky jejímu mimořádnému úsilí se v uplynulém desetiletí podařilo budovu dostat z havarijního stavu.

Zámek ve Zvěstově využívalo po vyvlastnění v roce 1948 zemědělské družstvo, což vedlo k úplné devastaci, až byla v roce 1969 část západního křídla odstřelena. Zbytek stavby byl ponechán svému osudu a rychle chátral. V 90. letech byla budova provizorně zastřešena. Zámek pak byl dlouho nabízen k prodeji, až se v roce 2016 majitel dohodl s obcí Zvěstov na jeho převodu za symbolickou cenu.

Obec bezprostředně zahájila záchranné práce – od vyčištění areálu a odstranění náletové zeleně přes statické zajištění konstrukcí až po postupné odhalování a doplňování zdiva zaniklého západního křídla. Významným momentem se stalo využití dokumentace pořízené studenty ČVUT před demolicí, která umožnila přesnou rekonstrukci hmoty stavby. V letech 2021–2023 byl objekt zastřešen, následně byly doplněny okenní výplně. Nyní probíhá obnova fasád. Dále budou pokračovat práce ve zcela zdevastovaných interiérech, v nichž se však zachovala řada otisků a fragmentů původních součástí stavby, které bude možné obnovit. Obec již plánuje využití budovy pro společenské a kulturní akce i regionální muzeum.

Obec Zvěstov na obnovu zámku vynakládá vlastní síly a prostředky, ale také úspěšně zajišťuje státní a krajské dotace. Do obnovy se podařilo zapojit zkušené a kvalitní projektanty i prováděcí firmy. Zejména je třeba jmenovat Ing. Miroslava Fuchse, statika historických staveb, který se obnově zámku věnuje s velkým osobním nasazením již deset let.

Historický dům v Kraslicích

vlastník, investor: Spolek přátel města Kraslice

Jeden z nejstarších a nejcennějších dochovaných domů v Kraslicích se ještě nedávno nacházel na pokraji zániku. Díky iniciativě místního spolku a podpoře města se jej podařilo zachránit. Citlivá obnova navrátila objektu historickou podobu a přinesla nové využití ve formě živého komunitního prostoru.

Stavení představuje charakteristický příklad podkrušnohorského domu z přelomu 18. a 19. století. Jeho konstrukce je v přízemí roubená a zděná, s hrázděným patrem a sedlovou střechou. Dlouhodobým zanedbáváním údržby se objekt dostal až do havarijního stavu. Obrat nastal ve chvíli, kdy město nechalo provést nejnutnější statické zajištění – bez tohoto zásadního kroku by dům zanikl. Následně památku s podporou města koupil Spolek přátel města Kraslice s cílem ji zachránit.

Zahájení prací předcházelo dlouhé období shánění finančních prostředků z grantů, dotací, darů i vlastních zdrojů. Poté mohla začít postupná obnova domu s přilehlým dvorem. Zahrnovala kompletní opravu roubené konstrukce, statické zajištění a doplnění hrázděného patra, rekonstrukci fasády a repase historických dveří i vybraných okenních výplní. Důraz byl kladen na použití tradičních technik a respekt k historickým hodnotám objektu. Výsledkem je příkladně obnovený dům, jenž v současnosti slouží jako prostor pro setkávání, malé koncerty, výstavy a vzdělávací akce.

Pro úspěch celého projektu byla zásadní aktivní role lokálního spolku občanů, který zajistil financování a odborné vedení prací, ale i současné fungování objektu. Akce je tak nejen příkladem profesionálně vedené obnovy, ale potvrzuje také, že kvalitní péče o kulturní dědictví je možná i v komunitním rámci.

Dva oltářní obrazy v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Žatci

vlastník: Římskokatolická farnost – děkanství Žatec
investor: MUDr. Tomáš Koudelka

Díky mimořádné osobní iniciativě a finanční podpoře se podařilo zachránit a restaurovat dva raně barokní obrazy a architekturu hlavního oltáře v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Žatci. Rozsáhlý restaurátorský zásah navrátil dílům původní výraz a autenticitu.

Součástí hlavního oltáře kostela Nanebevzetí Panny Marie jsou obrazy Boha Otce a Nanebevzetí Panny Marie od Antonína Stefense ze Steinfelsu. Obě díla se již nacházela v kritickém stavu, malířská vrstva byla degradovaná, obrazy nepříznivě poznamenaly také nevhodné zásahy z minulosti a silné znečištění. Byl proto připraven komplexní restaurátorský zásah, který zahrnoval detailní průzkum, zajištění malby, sejmutí nefunkční staré rentoaláže a rentoaláž na nové plátno. V rámci technologicky náročného ošetření byly sejmuty povrchové nečistoty a mladší plošné přemalby, následně proběhlo tmelení defektů, lokální retuše reverzibilními barvami a byl nanesen závěrečný lak.

Pozornost se zaměřila také na architekturu hlavního oltáře od Veita Styrla. Zde zásah zahrnoval konzervaci dřeva, stabilizaci stávající vrstvy polychromie a očištění. U tabernáklu byly sejmuty nepůvodní vrstvy zlacení. Podařilo se tak obnovit jednotný výraz oltáře jako celku a navrátit mu jeho historické i estetické hodnoty.

Zásadní podíl na záchraně památky nese MUDr. Tomáš Koudelka, který rozsáhlý restaurátorský zásah plně financoval z vlastních prostředků. Jeho výsledkem je nejen záchrana ohrožených děl, ale také jejich plnohodnotná rehabilitace v rámci sakrálního prostoru. Zásah zároveň přinesl nové poznatky o tvorbě Antonína Stefense ze Steinfelsu.

Socha Ukřižování v Dyjákovičkách

vlastník, investor: obec Dyjákovičky

záchrana památky

V roce 2025 bylo v Dyjákovičkách restaurováno výrazně poškozené barokní Ukřižování. Bylo tak zachráněno další ze sochařských děl, jejichž uchování se obec dlouhodobě věnuje a zároveň se je snaží navracet do okolní krajiny.

Monumentální kříž s reliéfem Ukřižovaného je součástí souboru kamenných sochařských děl, která byla v druhé polovině 20. století soustředěna v prostoru bývalého hřbitova kolem farního kostela sv. Víta. Díla sem byla svezena z krajiny ohrožené průmyslovým využitím a nedalekým pohraničním pásmem. Výjimkou je samotné Ukřižování, které patrně vzniklo přímo pro hřbitov.

Sekundárně vytvořený „sochařský park", nacházející se v různém stadiu poškození, obec v průběhu posledního desetiletí postupně restauruje a tam, kde je to možné, díla navrací do krajinného prostředí, pro které byla původně určena. Do polí a vinohradů na katastru sousední obce Chvalovice se tak navrátil obnovený sloup se sochou Ecce homo, restaurováním prošly i sloupy se sochou Piety a sousoším Nejsvětější Trojice.

V roce 2025 se pozornost zaměřila na Ukřižování, jehož stav byl již havarijní. Kamenný materiál byl výrazně degradovaný a měl i zásadní hloubkové trhliny. Během restaurátorského zásahu bylo dílo demontováno, očištěno, zbaveno krust a výrazně korodované fixační prvky byly odstraněny. Degradované části byly zpevněny, trhliny vyplněny polymerními materiály a dílo bylo ztuženo nerezovými výztužemi. Byly doplněny poničené části modelace a kříž byl opatřen celoplošným ochranným vápenným nátěrem. Výsledkem zásahu je obnovené sochařské dílo, které znovu získalo svůj historický vzhled. Jde zároveň o další důkaz systematické péče obce o hmotné památky svého území.

příkladná správa památky

Městys Chudenice a Marie Barbora Lodek, tzv. starý zámek v Chudenicích
Nominuje ÚOP v Plzni

Městys Chudenice a Marie Barbora Lodek, tzv. starý zámek v Chudenicích

Starý zámek představuje nejstarší památku Chudenic a kolébku rodu Černínů. Do majetku obce přešel areál po roce 1948. Do zámku bylo přestěhováno Muzeum Josefa Dobrovského a postupně zde vzniklo kino, knihovna, zázemí jednotného zemědělského družstva a Socialistického svazu mládeže, obecní byty i další provozy. Díky dlouhodobé a systematické péči obce se památku daří obnovovat a rozvíjí se i zdejší muzejní a kulturní nabídka.

Zásadním krokem v novodobé existenci zámku byla instalace zámecké expozice v prvním patře v roce 2000. Zároveň započala dlouhodobě koncipovaná obnova, zahrnující opravy střech, krovů, fasád s fragmenty renesančních psaníčkových sgrafit a zpřístupnění dosud uzavřených částí zámku. Postupně vznikly tematické prohlídkové okruhy s autentickým vybavením a muzejními expozicemi, které dokumentují historii rodu Černínů i kulturní význam zámku. Obnovou fasád hlavního průčelí v roce 2025 se památce po letech navrátil reprezentativní vzhled.

Na správě zámku se dlouhodobě podílí Marie Barbora Lodek, nejprve jako kastelánka (2004–2011), později zástupkyně kastelána (od 2023) a od února 2026 opět jako vedoucí správy objektu. Navazuje při tom na koncepční práci předchůdců a zajišťuje jeho dlouhodobou ochranu. Dlouhodobě také spolupracuje s hrabětem Karlem Eugenem Czerninem.

Zámek se stal živým centrem kulturních a společenských aktivit – pořádají se zde koncerty, divadelní představení, rodinné a dětské programy, noční prohlídky, výstavy a další akce. Přínos nominovaných spočívá v koncepčním vedení postupných obnov, koordinaci správy, využití dostupných dotačních titulů a zajištění dlouhodobé ochrany historických hodnot.

osobnost památkové péče

Ing. Jiří Olšan
Nominuje ÚPS v Českých Budějovicích

Jiří Olšan

Jiří Olšan je osobností, která mimořádným způsobem spojuje hlubokou odbornost, dlouhodobou koncepční vizi a každodenní osobní nasazení při ochraně a obnově památkově mimořádně cenného zahradního areálu v českokrumlovském zámku. Systematicky prosazuje principy autentické obnovy založené na respektu k historickým pramenům a zároveň dokáže hledat citlivá řešení odpovídající současným provozním potřebám památky.

Rodák z jihočeské Kaplice vystudoval zahradnickou fakultu Vysoké školy zemědělské v Brně. První pracovní zkušenosti získal jako projektant zahrad a parků v podniku Státní statky Šumava. Když v roce 1985 nastoupil na českokrumlovský zámek, zdejší zahrady postrádaly autentickou podobu a žádný z tamních historických objektů nebyl v ideálním stavu. Systematickou prací se mu daří postupně obnovovat původní zahradní stavby a navracet jedenáctihektarové zahradě barokního genia loci. Posledním velkým úspěchem Jiřího Olšana a jeho týmu je obnova parteru letohrádku Bellarie dokončená v roce 2024. V současné době koncepčně připravuje a dohlíží na obnovu Horské zahrady.

Vedle praktické obnovy se Jiří Olšan dlouhodobě věnuje studiu historických pramenů a archivních materiálů, podílí se na zpracování odborných studií a koncepcí péče o historickou zeleň a spolupracuje na tvorbě metodických postupů v oblasti obnovy památkových zahrad. Své zkušenosti sdílí prostřednictvím přednáškové a publikační činnosti a aktivně se podílí na odborné diskusi o ochraně zahradního dědictví. Jeho kontinuální a systematická práce významně přispívá k ochraně a rozvoji památky světového významu i k pozitivnímu vnímání památkové péče.

hlavní mediální partneři

Česká televize

Český rozhlas

partneři

Ministerstvo kultury

PROPAMÁTKY
PORTÁL – ČASOPIS

MULTILAB

DIVADLO HYBERNIA

LASVIT

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

Vydal Národní památkový ústav, Praha 2026
Redakce a jazyková korektura: Karolina Krejčiříková
Grafická úprava: Romana Indrová Semelková
Foto: archiv NPÚ, archiv nominovaných

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV